

HUMANITARINIS EKOLOGINĖS ETIKOS DISKURSAS ČESLOVO KALENDOS DARBUOSE

Mikas Balkevičius

Vilniaus kolegija, Vilnius

El. paštas: balkevicius@gmail.com

Įvadas

2002 m. Jungtinių Tautų Generalinė asamblėja paskelbė 2005–2014 m. darnios plėtros švietimo dešimtmečiu, siekiant pabrėžti švietimo, kaip vieno pagrindinio veiksnio, skatinančio gamtos ir ekonominės veiklos suderinamumą, vaidmenį (The UN Decade of Education for Sustainable Development, 2007). Pagrindinis darnios plėtros švietimo siekis – gerinti bendrojo lavinimo prieinamumą, esančių mokymo programų perorientavimą, aktyvų piliečių švietimą bei mokymą(si) įgyvendinant darnios plėtros principus švietime. Švietimo vaidmuo darnios plėtros principams diegti buvo išryškintas Rio de Ženeiro konferencijoje (1992), kurioje buvo iškelti probleminiai ekonomikos plėtros bei gamtinio paveldo išsaugojimo klausimai, bei Johanesburgo konferencijoje (2002), kurioje buvo nutarta inicijuoti aktyvią švietimo politiką, sprendžiant aktualias ekologines pasaulio problemas. Tai rodo, kad gamtosaugos klausimai vis labiau tampa globalios politikos darbotvarkės dalimi siekiant efektyviau įgyvendinti pagrindines darnios plėtros nuostatas.

Technologiniai darnios plėtros įgyvendinimo instrumentai dėl šiuolaikinių technologinių pasiekimų jau prieinami, tačiau ne visada naudojami dėl greito pelno siekimo. Be to, kaip pastebi Kalenda (2003), didelis techninės galios išaugimas ima kelti didelių pavojų, nes pernelyg pasikliaudamas ja žmogus pasišalina nuo asmeninės atsakomybės, praranda savo, kaip moralinės būtybės, statusą. Kalenda akcentuoja būtinybę įvertinti ekologinius veiksmus (2010).

Todėl, be technologinių darnios plėtros įgyvendinimo sąlygų, svarbu suprasti ir ideologines darnios plėtros idėjų kilimo priežastis bei atskleisti jų prasmę filosofinės disciplinos etikos kontekste, nes tai padeda ugdyti tiek švietėjų, tiek besimokančiųjų moralinį sąmoningumą, jautrumą pasaulinių aplinkosaugos problemų atžvilgiu. Svarbu suprasti ekologinės etikos, kaip humanitarinės disciplinos, esmę, kuri parodo dialogišką žmogaus ir gamtos santykių prasmę bei skatina pozityvią, moraliai atsakingą žmogaus veiklą gamtos atžvilgiu. Todėl pasirinktas straipsnio *tyrimo tikslas* – atskleisti ekologinės etikos, kaip humanitarinės disciplinos, esmę vieno žymiausių Lietuvos ekologinės etikos apologetų prof. Česlovo Kalendos darbuose. Tyrimo *uždaviniai*:

1. Atskleisti ekologinės etikos, kaip humanitarinės disciplinos, apraiškas kai kuriose Lietuvos aukštosiose mokyklose.
2. Apžvelgti prof. Č. Kalendos indėlį formuojant ekologinės etikos ugdymo teoriją ir praktiką.

Tiksliui pasiekti naudojamas mokslinės literatūros analizės *metodas* apžvelgiant svarbiausias prof. Česlovo Kalendos nuostatas ekologinės etikos tema. Tokia ekologinės etikos, kaip humanitarinės disciplinos, apžvalga leis geriau suprasti ir įvertinti darnios plėt-

ros nuostatų pagrindinius filosofinius-etinius pagrindus. Be to, bendrų filosofinių-etinių pagrindų supratimas labiau leidžia analizuoti tiriamą reiškinį holistiškai.

Ekologinės etikos humanitarinis diskursas kai kuriose Lietuvos aukštosiose mokyklose

Ekologinės etikos atsiradimas – XX a. reiškinys, kurį skatino veiksniai, susiję su technologinės civilizacijos plėtra, kartu ir padidėjęs prieštaravimas tarp gamtos ir visuomenės. Vienas žymesnių XX a. antrosios pusės–XXI a. pradžios Lietuvos ekologinės etikos puoselėtojas Vilniaus pedagoginio ir Vilniaus universiteto prof. Česlovas Kalenda (1998) savo veikale „Ekologinės etikos tapšmas“ pabrėžia: „Žmogaus daromas blogis ne visada yra akivaizdus, iš karto pastebimas gamtoje. Jei, sakysim, piktavališkas asmuo nulaužė medelį ar drasko paukščio lizdą, ar pripylė į upelį nuodingų medžiagų, tai kiekvienam elementaraus išprusimo visuomenės nariui aiški tokių veiksmų neigiama ekologinė charakteristika. Tačiau dažnai nemažai šios srities blogio tuoj pat nepamatysi. Jis tarsi didesnį ledkalnio dalis slepiasi už laiko intervalų ir išryškėja visai kitose vietose netikėtais potvyniais ar sausromis, įvairiomis ligomis ar nutilusiais pavasariais“ (Kalenda, 2006).

Kalenda (2007) savo moksliniuose darbuose ir pedagoginėje veikloje ekologinės etikos tematika itin subtiliai ir giliai nagrinėja ekologinius, gamtosauginius klausimus, kurie apžvelgiami istorijos kontekste, nagrinėjant senovės žmonių ekologinę pasaulėjautą, kur „pagarbus baimingumas jų akivaizdoje buvo natūralus ir svarbiausias žmogaus santykio su aplinka bruožas“. Mitinės kultūros žmogaus veikla atliko labiau ekologinio reguliavimo funkciją, vykdant savo egzistencijai būtiną veiklą nesukeliant neigiamų gamtos tvarkai ardančių veiksmų. Kalenda (2006) pabrėžia: „globalinės ekologinės krizės akivaizdoje tas ankstyviausias kultūros tarpsnis, senovinių žmonių bendravimo su gamta tradicijos kelia susižavėjimą.“

Kalenda (2007), analizuodamas istorinius ekologinės etikos aspektus pabrėžia mokslininkų A. Schweitzerio (1917), A. Leopoldo (1915), pasukusių universaliosios etikos link bei „praplėtusių“ kantiškosios etikos sampratą, kuri iš esmės traktavo dorovės sampratą, „kaip dorovinio elgesio objektą – tikrai žmones“, veiklą (Kalenda, 2007). Ekologinė etika kaip atskira disciplina ryškiau išsikristalizuoja XX a. paskutiniaisiais dešimtmečiais, labiau išryškėjus globalinės ekologinės krizės požymiams. Todėl tiek Amerikoje (A. Leopoldas, 1915), tiek Europoje (Charlesas Snou, 1940) vis dažniau buvo plėtojamas ekologinės etikos, kaip „dviejų kultūrų“: tradicinės humanitarinės bei naujosios gamtamokslinės, disciplinų suartėjimas.

Lietuvos aukštosiose mokyklose ekologinės etikos dalykas atsiranda humanitarinių mokslų kontekste. Ekologinė etika, kaip aukštosios mokyklos disciplinos užuomazgos, išryškėja XX a. devintajame dešimtmetyje kartu su etikos studijų atsiradimu Vilniaus pedagoginiame universitete, kur buvo įkurta ETHOS draugija, kurioje, be tradicinių žmogaus dorovės koncepcijų, vis dažniau buvo keliamos aktualios ekologinės etikos problemos. Ekologinės etikos paskaitos tame pačiame universitete buvo pradėtos dėstyti dar 1992 m. Taip pat ekologinės etikos kursas buvo dėstomas ir mokytojams tuometiniame aukštosios mokyklos Mokytojų perkvalifikavimo centre. Vėliau, 1995 m., į stacionarias studijas jau

buvo priimti pirmieji etikos bakalaurai, o 1997 m. įsteigus Etikos didaktikos magistrantūrą, buvo pradėti rengti etikos magistrai, kurie rašė baigiamuosius darbus ekologinės etikos tematika. Būsimų etikos mokytojų ekologinės etikos tematikoje vyravo tokios temos, kaip „Ekologinės etikos dėstymas pagrindinėje mokykloje“; „Etikos vaidmuo ugdant atsakingą moksleivių elgesį gamtoje“; „Dorovinis žmogaus apsisprendimas civilizacijos ir gamtos prieštaravimo sąlygomis“; „Atsakomybės kategorija ekologinėje etikoje“; „Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaikų gerumo ir gailėstingumo gyvajai gamtai ugdymas“ (Kalenda, 2005).

Ekologinės etikos diskursas aktyviai plėtojamas ne tik paskaitose, bet ir aktyviu dalyvavimu kasmet (nuo 2000 m.) vykstančiuose Tarptautinės etikos dienos renginiuose, kuriuose etikos ir kt. specialybių studentai pažymi etinės asmens pasaulėžiūros puoselėjimo svarbą šiuolaikiniame postmoderniame pasaulyje, kada vis labiau įsivyrėja reliatyvistinis požiūris į etines žmogaus vertybes, dažnai traktuojant jas neteisingai. Todėl galima sakyti, kad Vilniaus pedagoginiame universitete ypatingas dėmesys skiriamas formuoti studentų bendrąsias asmenybines kompetencijas, kurios yra labai susijusios su ekologinės asmens sąmonės ugdymu(si). Tokia ekologinės etikos, kaip filosofinės-etinės disciplinos, plėtra įprasmino ekologinę etiką kaip humanitarinių mokslų discipliną Lietuvoje, stiprino jos teorinį bei praktinį (daugiausiai pedagoginio darbo požiūriu) potencialą.

2004 m. Mykolo Romerio universitete įkurta Aplinkos apsaugos katedra. Tų pačių metų birželio mėn. Aplinkos apsaugos katedra pervadinta į Aplinkos politikos ir valdymo katedrą ir priskirta Strateginio valdymo ir politikos fakultetui, kuris tapo pagrindiniu ekologinio švietimo placdarmu universitete. Katedroje buvo parengtos dvi magistrantūros studijų programos (su atitinkamomis specializacijomis): Gamtos išteklių valdymas ir Žemės tvarkymo politika bei Darnaus vystymosi vadybos ir administravimo studijų programos. Baigusieji studijas įgyja viešojo administravimo magistro laipsnį ir turi galimybę įsidarbinti Lietuvos viešojo administravimo įstaigose, ES institucijose. Mykolo Romerio studijų programose dominuoja „Darnaus vystymosi“ bei „Aplinkosaugos“ programos dalykų pavadinimai. Tuo pabrėžiamos esminės kompetencijos, būtinos garantuoti darnų vystymąsi.

Verta pastebėti, kad Lietuvoje dar nėra susiformavusi švietimo įstaigų ir privataus sektoriaus atstovų bendradarbiavimo tradicija, bandant spręsti aplinkosaugines problemas, ir tik atskiri fragmentiški veiksmai remiami organizuojant aplinkosauginį švietimą ar įgyvendinant tam tikrus projektus savivaldybių lygiu. Tai parodo ir struktūrinės paramos 2007–2013 m. administravimo tendencija, kai didžioji projekto lėšų dalis neefektyviai panaudojama per viešąsias biudžetines organizacijas. Tokia aplinkosaugos politikos bei švietimo situacija labai kontrastuoja su kai kurių Vakarų Europos šalių aplinkosauginiu švietimu ir aplinkosauginio švietimo idėjų įgyvendinimu, kai į aplinkosaugos politiką įtraukiamas privatus sektorius, regionų vietos veiklos grupės.

Č. Kalendos indėlis formuojant ekologinės etikos ugdymo teoriją bei praktiką

Anot prof. R. Laužacko (2007), pirminio profesinio rengimo srityje vis didesnę reikšmę įgauna bendrųjų kompetencijų, kurios daugiau orientuotos į asmenybės, jos pozityvaus vertybinio potencialo atskleidimą, ugdymas, todėl šiuo požiūriu verta apžvelgti vie-

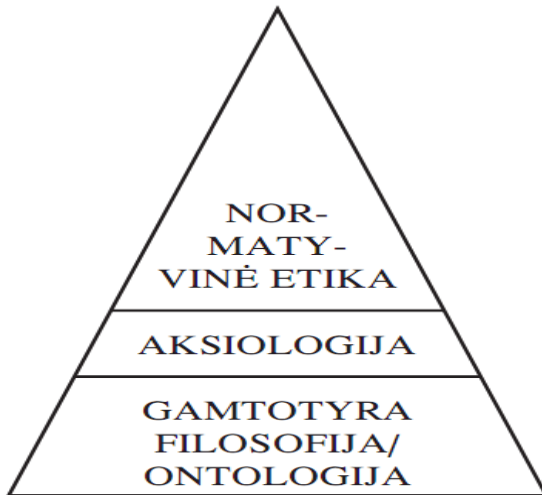
no žymiausių Lietuvos ekologinės etikos specialistų profesoriaus Č. Kalendos pedagoginį ir mokslinį indėlį, rengiant filosofines publikacijas, dėstant ekologinės etikos dalykus VPU pirmosios bei antrosios pakopos studijų studentams. Jo mokslinis darbas laikytinas itin reikšmingu, puoselėjant bendrąją akademinę etinę kultūrą, o ypač ekologinės etikos kultūrą Lietuvos aukštųjų mokyklų lygiu. Mokslininkas yra išleidęs keletą knygų ekologinės etikos tematika: „Ekologinės etikos tapsmas“ (1998), „Ekologinė etika: ištakos ir dabartis“ (2002), „Ekologinė etika, mokomoji knyga“, „Etika gamtos apsaugos amžiuje“ (2007). Paskelbė darbų etikos ir ekologinės etikos klausimais: „Descartes’o ontologija ir gamtos valdymo idėja“ (1998), „Žmogaus ir gamtos santykio problema islamo filosofijoje ir etikoje“ (2000), „Albertas Schweitzeris – pirmasis bioetikas?“ (2001), „Holizmas ir individualizmas Aldo Leopoldo žemės etikoje“ (2001), „Ekologinės etikos apibrėžtis ir funkcijos“ (2003), „Dabarties kolizijos ir taikomoji etika“, „Ekologinė etika ir subjekto problema“ (2004) ir kt. Česlovas Kalenda nuo 1994 m. yra tęstinio filosofijos leidinio „Problemos“ vyr. redaktorius. Profesorius dėstomas disciplinos pirmosios pakopos studentams – „Ekologinė etika ir jos dėstymo metodika“, „Ekologinė etika ir ekologinių nuostatų ugdymas“. Antrosios pakopos studentams dėstomas kursas „Sociobiologijos edukologija ir etika“.

Anot profesoriaus, Vakarų kultūrai, išsekusiai nuo sparčios industrializacijos, urbanizacijos, o dabar ir aukštųjų technologijų vystymo tempui atsverti reikia tam tikrų kompensuojamųjų mechanizmų, galinčių paskatinti domėjimąsi ekologine etika ne tik teoriniu, bet ir praktiniu lygiu. Kalbėdamas apie kelius ekologiškai krizei įveikti, didelį dėmesį filosofas skiria humanistinei ekologiškai etikai (Kalenda, 1998), kurios esmę sudaro ieškojimas „įtaigių žmogaus sąmonės ugdymo būdų, įgalinančių ekologinį imperatyvą paversti doroviniu imperatyvu.“ Tokio ekologinio imperatyvo įsitvirtinimas lemtų kokybinius žmogaus sąmonės pokyčius bei ekologinės civilizacijos vystymo tendencijas, paveiktų ekologinių problemų sprendimą. Mokslininkas pabrėžia, kad šis tikslas pareikalautų ypatingų pastangų – „ilgo ir sunkaus darbo“, atskirų valstybių solidarumo bei individualių, kolektyvinių pastangų. Analizuodamas ekologinės etikos ugdymo metodologines prieigas, remiasi vokiečių mąstytojo Albertu Šveiceriu, kuriam „Etika – tai begalinė atsakomybė už visa, kas yra gyva.“

Kalenda (2006) savo veikale „Ekologinės etikos tapsmas“ pabrėžia dvi ekologinės etikos koncepcijas: ekocentrizmą ir antropocentrizmą. Pirmojoje akcentuojamas gamtos, kaip vertybių turėtojos, statusas, pabrėžiama gamtos, kaip moralinio subjekto, reikšmė. Antropocentrinės pažiūros gamtą labiau traktuoja kaip objektą, susiformavusį vykstant evoliucijai, pabrėžiama, kad pats žmogus turi būti suinteresuotas gamtinių vertybių išsaugojimu. Pagal Č. Kalendą, viena pagrindinių ekologinės etikos turinio ypatybių – bendražmogiškos vertybės, kurios iškelia globalinės dorovės principus, uždedančius dabartinei žmonijai moralinę atsakomybę prieš būsimąsias žmonijos kartas. Orientacija į ateitį – vienas esmingiausių ekologinės etikos bruožų, kuris, kitaip nei tradicinės etikos atveju, ne tik praplečia moralinės atsakomybės diapazoną, bet ir įvertina elgesio pasekmes po daugelio metų. Jis pabrėžia, kad „ekologinė etika neegzistuoja be humanizmo“, tačiau būtina permąstyti tradicinio humanizmo pagrindus, papildant jį „ekologiniu matmeniu“. Todėl naujoji humanizmo forma Vokietijoje ir yra vadinama „ekologiniu humanizmu“. Tuo tikslu ug-

dymo proceso vystymo požiūriu (kaip ir tradiciniame humanizme) būtina žadinti asmens jausminį pasaulį, siekiant ugdyti ekologinės etikos imperatyvą.

Siekdamas labiau išryškinti ekologinės etikos objekto struktūrą, profesorius pabrėžia ekologinę etiką, kaip filosofinę-humanitarinę discipliną, bei apibūdina ekologinės etikos disciplinos struktūrą esant tarsi piramidę, kurios pagrindą sudaro filosofija ir gamtotyra, vidurinė dalis – aksiologija, viršutinė piramidės dalis – normatyvinė etika (žr. 1 pav.).

pagal profesorių (Kalenda, 2007), filosofija bando atsakyti į klausimą, kas yra žmogus, gamtotyra – kas yra gamta, aksiologija, kaip vertybių teorija, aiškina žmogaus elgesio motyvus bei jų įtaką veiklai. Atitinkamai normatyvinė etika atsako į klausimą, kaip turi elgtis žmogus gamtos atžvilgiu.

1 pav. Ekologinės etikos, kaip filosofinės, humanitarinės disciplinos, struktūra

Nuo atsakymo į klausimą, kas yra žmogus, gamta, priklauso bendra vertybinės orientacijos kryptis, kuri apibrėžia tam tikrą dorovinių nuostatų spektrą gamtos objektų atžvilgiu. Vartotojišką vertybinės orientacijos kryptį parodo vartotojiškas, išnaudotojiškas požiūris į gamtos paveldo objektus, traktuojant juos kaip negyvus, suteikiant jiems instrumentinį vaidmenį žmonijos vystymosi istorijoje, juos niokojant ar intensyviai eksploatuojant. Todėl ypač svarbu sudaryti sąlygas formuotis asmens ekologiškai pasaulėjautai, kurios esminiai bruožai – gamtos, kaip vientiso gyvo organizmo, pajauta, žmogaus atsakomybė „už viską kas gyva“ bei pasaulėžiūra, kuri remiasi humanistinėmis-aplinkosauginėmis vertybėmis. Kalenda (2007) pabrėžia ekologinę etiką kaip vieną svarbiausių humanitarinių disciplinų, kuri nuo mažens iki brandaus žmogaus amžiaus gali padėti formuotis humanistinėms ekologinėms-etinėms nuostatoms, kurių pagrindą sudaro tam tikros žinios apie gamtą, aplinkosaugines problemas, moralinis jautrumas aplinkosauginių problemų atžvilgiu bei gebėjimas jas efektyviai spręsti.

Anot Kalendos (2007), ekologinės problemos sprendimas – ne vien aplinkosaugos institucijų, bet kiekvieno žmonių giminės atstovo pirmaeilis uždavinys, todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas gyventojų kasdieniam elgesiui, rodant tinkamą pavyzdį: tvarkingai rūšiuojant buitines atliekas, prisiimant asmeninę atsakomybę už aplinkos teršimą, puoselėjant aplinkosaugines vertybes savo gyvenamojoje vietovėje.

Diskusija

Prof. Česlovas Kalenda ekologinę etiką analizuoja labiau kaip humanitarinę discipliną filosofiniu aspektu ir akcentuoja ekologinio imperatyvo formavimo, moralinio asmens jautrumo skatinimo svarbą. Moralinio jautrumo aplinkosauginių problemų atžvilgiu ugdytas reikalauja ypatingų pedagoginių, moralinių ugdytojų savybių bei tam tikrų didaktinių kompetencijų, o ir pats moralinio jautrumo formavimo modelio aplinkosauginių problemų atžvilgiu apibrėžimas yra svarbus ekologinės etikos ugdymo teorijai ir praktikai. Todėl aiškesnis tokio modelio apibrėžimas leistų efektyviau ugdyti humanistines ekologinės etikos nuostatas pamokose bei studijose.

Išvados

1. Ekologinė etika, kaip aukštosios mokyklos humanitarinė disciplina, Lietuvoje atsiranda XX a. 9 dešimtmetyje ir traktuojama kaip filosofinės disciplinos etikos dalis, akcentuojanti aplinkosaugą skatinančius teorinius ekologinio imperatyvo ugdymo klausimus.

2. Prof. Č. Kalendos indėlis į ekologinės etikos, kaip teorinės ir praktinės disciplinos, plėtrą didžiulis: profesorius yra išleidęs vadovėlių, straipsnių ekologinės etikos tematika; yra vienas aktyviausių teorinės ekologinės etikos puoselėtojas Vilniaus pedagoginiame universitete. Ekologinės etikos, kaip humanitarinės disciplinos, esmę atskleidžia per bendražmogiškų etinių vertybių, kurios orientuotos ne tik į atsakomybę prieš dabartines bet ir prieš ateities kartas išsaugant gamtinį paveldą, sklaidą.

Literatūra

- Anzenbacher A. (1998). *Etikos įvadas*. Vilnius.
- Šveiceris A. (1997). *Kultūra ir etika*. Vilnius.
- Knight L. R., Rieddel S. (2002). *Aldo Leopold and The Ecological consciousness*. Oxford University Press, London.
- Kalenda Č. (2007). *Etika gamtos apsaugos amžiuje*. Vilnius.
- Kalenda Č. (2007). *Ekologinė etika*. Vilnius.
- Kalenda Č. (2002). *Ekologinė etika: ištakos ir dabartis*. Vilnius.
- Kalenda, Č. (1998). *Ekologinės etikos tapšmas*. Vilnius.
- Kalenda Č. (2001). Albertas Schweitzeris – pirmasis bioetikas? *Humanistika*, Nr. 2(10), p. 42–48.
- Kalenda Č. (1996) Apie ekologinės etikos dalyko kriterijus ir turinį. Kn.: *Švietimo reforma ir mokytojų rengimas*, T. 2. Vilnius.
- Kalenda Č. (2004). Dabarties kolizijos ir taikomoji etika. *Pedagogika*, T. 71, p. 7–11.
- Kalenda Č. (1998). Descartes'o ontologija ir gamtos valdymo idėja. *Problemos*, T. 52, p. 26–32
- Kalenda Č. (2004). Ekologinė etika ir subjekto problema. *Problemos*, T. 65, p. 159–168.
- Kalenda Č. (2003). Ekologinės etikos apibrėžtis ir funkcijos. *Problemos*, T. 63, p. 116–122.
- Kalenda Č. (1996). Ekologinis-dorovinis imperatyvas: ištakos ir turinys. *Problemos*, T. 49.
- Kalenda Č. (1997). Globalinės dorovės koncepcija. *Filosofija, sociologija*, Nr.2.
- Kalenda Č. (2001). Holizmas ir individualizmas Aldo Leopoldo žemės etikoje. *Problemos*, T. 60, p. 139–149.

- Kalenda Č. (1996). Iš ekologinės etikos tapsmo istorijos. *Problemos*, T. 50.
- Kalenda Č. (2000). Žmogaus ir gamtos santykio problema islamo filosofijoje ir etikoje. *Humanistika*, p. 55–62.
- Vyčinas V. (1994). *Didžiosios Deivės epocha*. Vilnius.
- United Nations Decade of Education for Sustainable Development //DESD 2005-2014: The first two years, Paryžius, UNESCO, 2004, prieiga per internetą: <<http://cms01.unesco.org/en/esd/publications/linklist/getviewclickedlink/314/>> (žiūrėta 2010-10-16).
- Europos Sąjungos lėšų įsisavinimas, įgyvendinant aplinkos apsaugos projektus, kelia nerimą. Vilnius, VTV, 2006 m. (interaktyvus), prieiga per internetą: <<http://www.vtv.lt/naujienos/lietuvoje/europos-sajungos-lesu-isisavinimas-igyvendinant-aplinkos-apsaugos-projektus-kelia-n.html>> (žiūrėta 2010-10-16).
- Sunkiau įsisavinti ES lėšas sekasi trims ministerijoms. Vilnius. Lietuvos žinios, 2009 m. (interaktyvus), prieiga per internetą <http://vz.lt/2/straipsnis/2009/09/07/Sunkiau_isisavinti_ES_lesas_sekasi_trims_ministerijoms2> (žiūrėta 2010-10-15).
- Darnaus vystymosi vadybos ir administravimo programa. Vilnius. Mykolo Riomerio universitetas, 2008 m. (Interaktyvus), prieiga per internetą: <<http://www.mruni.lt/images/icons/pdf.gif>> (žiūrėta 2010-10-19).

Summary

HUMANITARIAN DISCOURSE OF ECOLOGICAL ETHICS IN CESLOVAS KALENDA WORKS

Mikas Balkevičius

Vilnius College, Vilnius

Regarding Rio De Janeiro Conference (1992), United Nations General Assembly declaration announcing 2005–2014 – as “Decade of Education for Sustainable Development”, author reviews some approaches in teaching Ecological ethics as humanitarian discipline within higher educational institutions in Lithuania and outlines tribute of Ceslovas Kalenda who is one of the famous contributor to Development of Ecological ethics as humanitarian discipline.

Ecological ethics first integrated into study programmes in Vilnius Pedagogical University where it is developed as the branch of general ethics studies in pedagogical studies of teachers. Later on, Ecological ethics is developed within different courses, organizing different events, courses, seminars, conferences. The essence of Ecological ethics as humanitarian discipline is expressed in notion that Ecological ethics is the responsibility for everything what is alive. This responsibility should be fostered in young generations through forming Ecological imperative, nature-friendly attitudes in humans that are based on knowledge of the moral issues, moral sensitivity, and ability to solve environmental problems efficiently.

Key words: Ecological ethics, Sustainable development, Ecological imperative.